

Patiënteninformatie

Veilig omgaan met cytostatica in de thuiszorg

Inhoud

Inleiding	5
Omschrijving en doel van de procedure / behandeling	5
Wat zijn cytostatica?	5
Gezondheidsrisico's bij professionele blootstelling	6
Huidcontact	6
Inslikken	6
Toedieningsvormen in de thuiszorg	6
Per os	6
Intraveneus	7
Specifieke aandachtspunten bij de verschillende toedieningsvormen	7
Orale toediening	7
Intraveneuze toediening	7
Werking van een cytostaticapompje	8
Specifieke aandachtspunten bij het verzorgen van patiënten met besmette excreta	8
Vermijd rechtstreeks contact	8
Bedpan, urinaal of wc-stoel onmiddellijk ledigen	8
Gebruik van WC	9
Wondzorg	9
Incontinentiemateriaal	9
Braken	9
Bevuilde kleding en/of linnen	9
Andere materialen (bestek, servies)	9
Tot slot	10
Wie contacteren bij vragen / problemen?	10

Inleiding

Deze brochure biedt u de nodige informatie over veilig omgaan met cytostatica in de thuiszorg.

U leest hierin meer over de behandeling zelf en eventuele nazorg van de behandeling. Het is onmogelijk om in deze brochure alle details voor elke situatie te beschrijven. Aarzel daarom niet om zo nodig bijkomende vragen te stellen aan uw arts of verpleegkundige.

Omschrijving en doel van de procedure / behandeling

Tot enkele jaren geleden behoorde het toedienen van cytostatica tot het domein van de ziekenhuizen.

Vandaag zien we dat de thuiszorg hierin ook een belangrijke rol gaat spelen.

- Patiënten krijgen thuis cytostatica toegediend.
- Patiënten met ambulante chemotherapie worden thuis verzorgd en behoren tot de groep van patiënten van wie de uitscheidingsproducten resten cytostatica bevatten.

Wat zijn cytostatica?

Cytostatica zijn geneesmiddelen die het delingsmechanisme van de cel verstoren. Hierdoor hebben ze een celgroeiremmend of celdodend effect.

Cytostatica worden gebruikt als behandeling van kanker, het zal dus tumordodend te werk gaan maar kan ook gezonde cellen aantasten.

Gezondheidsrisico's bij professionele blootstelling

Bij direct contact met de huid kunnen cytostatica ulceraties en necrose veroorzaken. Daarenboven zijn cytostatica mutageen, teratogeen en carcinogeen.

- Mutageen: cytostatica kunnen mutaties in het DNA veroorzaken.
- Teratogeen: cytostatica zijn toxisch voor het ongeboren kind.
- Carcinogeen: bepaalde cytostatica zijn kankerverwekkend.

Men kan als professionele hulpverlener in de thuiszorg op verschillende manieren blootgesteld worden aan cytostatica.

Huidcontact

Het aanraken met de blote hand van besmette oppervlakken en het doordringen van gemorste cytostatica via de handschoenen op de handen zijn voorbeelden van huidcontact.

Inslikken

Inslikken gebeurt meestal door het eten of drinken van met cytostatica besmet voedsel. Bijvoorbeeld cytostatica wordt met blote handen aangeraakt en de besmetting wordt overgedragen op het voedsel.

Toedieningsvormen in de thuiszorg

Niet alle cytostatica kunnen thuis toegediend worden. Indien ze te toxisch zijn, wordt de toediening beperkt tot de gespecialiseerde ziekenhuisafdelingen.

In de thuiszorg worden cytostatica onder verschillende vormen toegediend.

Per os

Tabletten, dragees en capsules.

Voorbeeld: Leukeran®, Myleran®, Natulan®, Endoxan®, Xeloda®.

Intraveneus

Deze toediening gebeurt in de thuiszorg altijd via een volledig gesloten pompsysteem.

Voorbeeld: Folfusor®.

Specifieke aandachtspunten bij de verschillende toedieningsvormen

Orale toediening

- Laat, indien mogelijk, de patiënt zelf zijn medicatie innemen.
- Was je handen en draag nitril wegwerphandschoenen.
- Vermijd rechtstreeks contact met het cytostaticum:
- Druk de tabletten vanuit de verpakking rechtstreeks in de mond van de patiënt of in een medicijnenbekertje.
- Tabletten breken is niet toegestaan: het breken geeft stofvorming.
- Indien de medicatie moet worden klaargelegd, gebruik dan steeds een gesloten medicatiedoosje.

Intraveneuze toediening

Bij intraveneuze (IV) toediening beperkt de taak van de hulpverlener zich tot het toezicht houden op het infuus.

Aandachtspunten voor de hulpverlener (huisarts of thuisverpleegkundige):

- Controleer regelmatig de insteekplaats.
- Wees bedacht op lokale reacties ter hoogte van de insteekplaats.
- Gelieve zo weinig mogelijk te manipuleren. Indien manipulatie toch nodig: draag nitril handschoenen waarvan beschreven staat dat ze cytostatica niet doorlaten.
- Pas de juiste manipulatietechnieken toe met betrekking tot de toegangspoort.
- Ken het werkingsmechanisme van het gesloten pompsysteem waarmee het cytostaticum wordt toegediend.

Werking van een cytostaticapompje

De medicatie bevindt zich in een ballonnetje binnenin de doorzichtige harde plastic koker. Door de constante druk van de speciale ballon gaat de medicatie doorheen de harde leiding (kan niet afknikken) via uw poortkatheter naar de bloedbaan. Deze wijze van medicatietoediening kan op een zeer veilige wijze verlopen.

Voor meer aandachtspunten kan je vragen naar de specifieke informatiebrochure voor de Folfusorpompjes.

Specifieke aandachtspunten bij het verzorgen van patiënten met besmette excreta

Patiënten die chemotherapie krijgen, zullen deze toxische stoffen uitscheiden via hun urine, stoelgang, bloed, braaksel en dit tot ongeveer 7 dagen na de laatste toediening.

Een patiënt die wekelijks chemotherapie krijgt zal dus steeds besmette excreta hebben.

Vermijd rechtstreeks contact

Vermijd rechtstreeks contact met de uitscheidingsproducten. Indien de kans bestaat dat er toch contact zal zijn, draag dan steeds nitril wegwerphandschoenen.

Bedpan, urinaal of wc-stoel onmiddellijk ledigen

Een bedpan, urinaal of WC-stoel ledig je meteen (oppassen met spatten!) en spoel je overvloedig met water. Reinig met een alkalische zeep.

Gebruik van WC

- Adviseer de mannelijke patiënt om altijd zittend te plassen om spatten te vermijden.
- Na toiletgebruik door de patiënt, spoel steeds het toilet twee keer door met gesloten deksel. Het toilet dient dagelijks gereinigd te worden met een alkalische zeep (gewone huishoudelijke poetsproducten zijn alkalisch).
- Indien men beschikt over twee toiletten, gelieve dan één te reserveren voor de patiënt. Het andere toilet wordt door de andere familieleden gebruikt.

Wondzorg

Draag steeds handschoenen bij wondzorg, stomazorg en bij incontinentie patiënten.

Incontinentiemateriaal

- Gebruik wegwerpmateriaal bij incontinentie.
- Deponeer het bevuild incontinentiemateriaal in een goed afgesloten dubbele plastic zak.

Braken

Gebruik bij braken wegwerpzakdoekjes en een plastic zak. Voorzie bij een bedlegerige patiënt een plastic beschermhoes voor de matras en het hoofdkussen.

Bevuilde kleding en/of linnen

- In de wasmachine spoelen met een koud spoelprogramma.
- Nadien wassen met het gewone wasprogramma.
- Indien wassen niet onmiddellijk mogelijk is, moet het linnen in een goed afgesloten dubbele plastic zak bewaard worden.

Andere materialen (bestek, servies)

Voor materialen zoals bestek, servies, die in aanraking komen met speeksel, zweet, ... hoeven er geen speciale voorzorgsmaatregelen genomen te worden.

Tot slot

Indien er zich een probleem zou voordoen zoals bijvoorbeeld besmetting van de huid met cytostatica of besmette excreta, spoel dan meteen de huid onder stromend water en contacteer het ziekenhuis voor verdere richtlijnen. Ook voor andere vragen in verband met cytostatica kunt u het ziekenhuis contacteren.

Hebt u na het lezen van deze brochure nog vragen of opmerkingen, dan kunt u terecht bij uw behandelend arts of de verpleegkundigen. Wij hopen van harte dat deze brochure u wegwijs heeft gemaakt in het veilig omgaan met cytostatica in de thuiszorg.

Wie contacteren bij vragen / problemen?

AZ Turnhout
Centrum voor oncologie
Campus Sint – Elisabeth
Rubensstraat 166
2300 Turnhout
Gelijkvloers

Oncologisch dagziekenhuis   014 40 60 01

Oncologie hospitalisatie   014 40 65 00

AZ Turnhout vzw
www.azturnhout.be
info@azturnhout.be
014 40 60 11

Blijf op de hoogte via www.facebook.com/azturnhout

Campus Sint-Jozef
Steenweg op Merksplas 44
2300 Turnhout

Campus Sint-Elisabeth
Rubensstraat 166
2300 Turnhout